

De ivoren toren terug

H.I.E. Dijkhuis-Potgieser

Voor wie de bijdrage van Bovenkerk in het jan./febr. nummer van de Sociologische Gids niet gelezen heeft, volgt hier ter verduidelijking de ondertitel 'Een korte beschouwing over het commerciële sociaal-wetenschappelijke onderzoekswezen naar aanleiding van R.W.M. Geerts en M.H.J.M. Knapen: *Doolplein, woonwagenbewoners contra beleid* Instituut voor Toegepaste Sociologie, Nijmegen 1978.

De redenering van Bovenkerk is kort samen te vatten:

- a. hij acht de door het I.T.S. gehanteerde onderzoeksmethode (enquête en drie dagen participerende observatie) niet geschikt om het onderwerp 'houding van woonwagenbewoners in Eindhoven t.a.v. het woonwagenbeleid' te onderzoeken.
- b. na oppervlakkige kennisname van enkele I.T.S.-rapporten komt hij tot de conclusie dat het I.T.S. altijd de enquête/survey methode hanteert – hetgeen – blijkens de door hem aangehaalde voorbeelden – tot weinig relevante onderzoeksresultaten leidt.
- c. hieruit concludeert hij, dat 'de betere instellingen van sociaal onderzoek als het I.T.S.' heel verdienstelijk kunnen zijn voor het verkrijgen van eenvoudige en oppervlakkige gegevens (zoals bijvoorbeeld de behoefte aan vissers-paraplu's). 'Men werkt hier waarschijnlijk handiger en sneller dan in de officiële wetenschap.' Ten slotte vermoedt Bovenkerk dan dat opdrachtgevers, die wèl oog zouden hebben voor onderzoeken van een complex, beschrijvend of kwalitatief karakter, op dit ogenblik bij geen enkel commercieel bureau terecht kunnen.

Punt a. lijkt mij een discussie waard, en ik acht Bovenkerk deskundig op dit terrein. Ik ken dit rapport niet en ik heb geen ervaring met onderzoek onder woonwagenbewoners; derhalve wil ik daar niet in treden.

Punt b. echter roept bij mij de volgende vragen op:

- is enquête synoniem met survey, of zijn er ook onderzoekstypen die berusten op combinaties van methoden (triangulatie) waarbij een enquête een onderdeel is?
- achtte Bovenkerk ook in de andere rapporten de gekozen methode niet geschikt voor het te onderzoeken probleem?
- is Bovenkerk nagegaan of de probleemstelling en/of onderzoeksmethode gekozen is door het I.T.S. of door de opdrachtgever?
- is Bovenkerk nagegaan of spreken over kwaliteiten van 'het I.T.S.' zinnig is? Zou er mogelijk ook verschil in kwaliteit tussen rapporten over uiteenlopende onderwerpen kunnen zijn?

Het is niet mijn bedoeling in dit blad een discussie te ontketenen over de kwaliteiten van het I.T.S. Dit is ook niet relevant, omdat Bovenkerk zo gemakkelijk overstapt van dit éne instituut naar het gehele 'commerciële sociaal-wetenschappelijke onderzoekswezen'.

Ook daar wil ik enkele vragen stellen:

- zijn er wellicht ook verschillen tussen markt- en opinie onderzoeksbureaus en instellingen van sociaal-wetenschappelijk onderzoek?
- zijn er wellicht ook overeenkomsten tussen 'commercieel' sociaal-wetenschappelijk onderzoek en zgn. derde geldstroom onderzoek aan de universiteiten?
- zou een verklaring van eventuele gebreken in de werkwijze wellicht gevonden kunnen worden in de wijze van probleemstellen bij opdrachtgevers (vnl. ministeries en andere overheidsorganen)?
- zou wellicht een verklaring voor weinig diepgang gezocht kunnen worden in een gebrek aan tijd, gegund door de opdrachtgever, gepaard met een geringe kans continu aan hetzelfde onderwerp te werken?
- zou het niet nuttig zijn eens een overzicht te raadplegen welke onderzoeksinstellingen op sociaal-wetenschappelijk terrein er in Nederland zijn? Er is nogal een variëteit, ook buiten de universiteiten.

Niemand zal juist Bovenkerk willen verwijten zich op te sluiten in de ivoren toren van de wetenschap; hij daalt regelmatig af voor participerende observatie in binnen-, buiten- en rafelkanten van de maatschappij. Niettemin zou ik hem willen aanraden, ook eens af te dalen uit de ivoren toren van de universitaire-onderzoeker-met-vaste-aanstelling, en een participerende observatie te beginnen in de wereld van het opdracht-onderzoek. Bovenkerk kan moeilijk in één beschouwing onderzoekers verwijten dat zij hun onderzoeksveld niet kennen, en vervolgens conclusies trekken over een wereld die hij kennelijk zelf niet kent.

Antwoord

F. Bovenkerk

1. Voor onpractische lieden in de ivoren toren van de Universiteiten is het beslist belangwekkend om kennis te nemen van de extra-wetenschappelijke moeilijkheden, waardoor vakgenoten in het commerciële onderzoekswezen worden geplaagd. Mevrouw Dijkhuis van het onderzoeksinstituut FOSS gaat klaarblijkelijk nogal gebukt onder de eisen, die opdrachtgevers stellen; in het antwoord van Geerts van het I.T.S. vind ik vooral boeiend om te vernemen